

Июнь 8-мөшө - Социалла сферәра ёслекенсен кунё

Хайсен тивёсне ответләха туйса пурнаёслацсё

Кәсалхи январён 1-мөшөнчен тытанса сёне саккун вая кёчө. Савна май районти социалла пулашу центрә тата район администрацийен социалла хутих пайё Чаваш Республикин Сывлаха сыхлас тата социалла аталану министрствине түреммен паханса тама пуларёс. Хальхи вәхәтра пирён районта сынсене социалла пулашу парас енёпе 7 учреждени ёслет. Кусем вёсем районти социалла хутих пайё, социалла пулашу паракан центр, ваттисен 2 сурчө, Шомикри невропсихологи центрә, Иуқкасинчи ваттисемпе инвалидсен интерначө тата районти тәп больницәри ача-пәасене реабилитаци палати.

Сакна паләртма кәмәллә. Пурте вёсем пёр-пёринпе таңа сыханса ёслесе пырасцө. Савна май умри йитусене те татса пама майсем йах мар.

Социалла пулашу паракан центра О.В. Иванова ертсе пырат. Ку центр урлә Турайи тата Мән Сентёрти ваттисен сурчөсем ёслесцө. Турайи ваттисен суртне 16 сул ёнтө Г.В. Иванова, Мән Сентёртине унчөн те кунта ёсленө Л.Г. Каргина 5 сул ертсе пырасцө. Вёсенче ачисемсёр тата ватәлнә 30 ветеран пуранань. Унсәр пусне ку центр пөччен пуранакан 120 ватә сынна кулленхи пурнаёсра пулашса тарать.

Пулашу илме тивёслө граждәнсене, ача амәшсене, ачасене пулашу парса тарасипе социалла хутих пайё пысак ёс туса ирттерет. 2006 сүлхи 5 уйәхра кәна ачасене уйәхсәрен пособи пама республика бюджетөнчөн 7148,5 пин тенкөпе усә курнә. Ку вәл 3744 ача валли. Декретра пулнисем валли 71,2 пин тенкө, ачасене султаләк та 6 уйәха ситиччөн пәхса усрама 378,8 пин тенкө, ача суралнәшән пёр хут паракан пособи валли 370 пин тенкө, ёсцөсөрисене

пытарма 32 пин тенкө уйәрнә.

Санаторипе курорт путевкисем 8 уйәрсә панә. «Ветерансем сүнчөн» Федералла саккуна пурнаёс кертме 663,5 пин тенкө уйәрнә. 393,1 тенкипе усә курнә. «Рәсфөй Федерацийен инваличөсене социалла хутих параси» Федералла саккуна пәхнә суммәна вара ытлашшипех усә курса пөтернө.

Сакна тата каламалла. 2006 сүлтан тытанса социалла хутих пайен тивёсөсем шутне сак ёс те хушәнчө. Чаваш Республикин 2005 сүлхи феврален 8-мөшөнчи «Граждансен уйрәм категорийөсене пурәнмалли сурт-йөрпе коммуналла пулашусемшөн социалла пулашу пәмалли мөрасөм сүнчөн» Саккунөпе ял хушәләх специалистсөсене: вөрентөкенсене, медицина, культура, ветеринари тата социалла ёсчөсене пөтөмпе 1352 сүнна 2511,7 пин тенкөлөх пулашу панә.

Районта пенсионерсем 11081 сүн, сав шутран вәрсә инваличөсөм 209-ән, вәрсәра вилнө салтак мәшәрөсөм 54-ән, тыл ёсчөнөсөм 3138-ән тата ёс ветеранөсөм 5621-өн.

Районөпе пөччөн пуранакан ватә сүнсем 785 сүн. Вөсене килсөнчө 120 сүн пәхса тарать.

Вәрсәра пулнә, төрлөрен вәрсә конфликчөсене хутихәннисемпе төрлөрен тәл пулусем, ытти мөроприятисем сахал мар ирттернө. Феврален 25-мөшөнчө Калайкасси шукулөнчө Таван сөршыв хутихөвсисен кунө ячөпе воин-интернационалистсен тәл пулаш ирттрө. Төпөр кунне вара ку курманнисен районти организацион членөсөм халәх пултарулахөн республика конкурсне хутихәнчөс. Сав кунах Шупашкар хулинчө «Ылтән мәшәр» республика конкурсө те

иртрө. Унта пирён районтан 7 мәшәр хутихәнчө.

Апрелен 20-мөшөнчө район администрацийен пусләхө сумөнчө старейшинәсен канәшөпе ветерансен районти канәшөн пөрлехи ларәвө ирттрө. Сав кунах районти тәп библиотекарә ку курманнисен районти общөстин ларәвө пулчө.

Апрелен 21-мөшөнчө «Муркаш районөнчи чи лайәх социалла ёсчөн» профессии әсталәхөн конкурсне ирттертөмөр. Унта В.Н. Димитриева сөнтөрүсө пулса тәчө.

Апрелен 26-мөшөнчө Чернобыльте инкөк пулнә куна халәлләса мөропрятти хатерлөмөр. Майән 7-мөшөнчө вәрсә ветеранөсөм район администрацийөнчө Чаваш Республикин Президентчөпе Н.В. Федоровпа тәл пулчөс, майән 9-мөшөнчө вара Аслә Сөнтөрү тунаранпа 61 сул ситинне халәлләса вярәнсенчө уяв мөропряттиөсөм ирттрөс.

Ес сыхләвөпе ёс хутихәнәвөсене йөркөлесе пырасөпе те хальхи вәхәтра пөлтөрөшлө те анлә йитусенчөн пөри.

Кәсалтан ку йитусене тивөстерөссине социалла хутих пайё сине хунә. Ку йитусемпе социалла хутих пайен ертүсүн сумө А.Н. Кузьмин ёслет (сән үкерчөкөре).

Ачасене сывләх сиплевөн учреждениөсене кайма 96 путөвкәпа тивөстернө, сул ситмен 19 сәмрәка йывәр пунаёс условийөсене лекнө май районти тәп больницән реабилитаци палатине вярнастарнә.

Июнь 1-мөшө - Ачасене хутихөмөлли пөтөм төнчери кун. Сав ятпа уяв мөропряттиөй Муркашри ача-пәча паркөнчө те пулса ирттрө. Төрлөрен вайәсемпе конкурссөм уйрәмах интереслө пулчөс. Конкурса хутихәнәкәсем пуртө пөчөк сувенирсөм илме тивөс пулчөс.

Юлашкынчөн савна та каласа хәварас килет. Эпир Рәсфөй Пенси Фончөн районти управленийөпе, ёсле тивөстерөкөн центрпа, районти ЗАГС пайөпе, районти тәп больницәпа, район администрацийөн пур пайөсемпе те яланәх килөштерсе ёслесе пыратпәр. Тавах вөсене шөсө.

Савна та паләртасшән. Социалла хутих пайен ертүсүн сумө А.Н. Кузьмин ЧР Сывләха сыхлас тата социалла аталану министрствин Хисөп грамотине, килте социалла пулашу парас енёпе ёслөкөн уйрәм ертүси Ю.П. Пугачева сак министертвән Тав сыврәвнө, социалла ёсчөнөсөм улттән район администрацийөн пусләхөн Тав сыврәвөсене тивөсрөс. Пурне те вөсене саламлатәп, вөсене тата ытти социалла ёсчөнөсене те ситсе килөкөн Социалла сферәра ёслөкөн кунө ячөпе чөрөрен саламлатәп, пархатарлә ёсрө әнәсүсөм, ырләх-сывләх сунатәп.

Н. ПЕТРОВА,

ЧР Сывләха сыхлас ёс тата социалла аталану министрствин районти социалла хутих пайен ертүси.

Пултарулах ушкәнөсем

«Ярапа» - республика фестивалөн лауреачө

Ярапакассинчи вәтам шукулти ачасен «Ярапа» фольклор ансамблө ачасен «Путене» фольклор фестивалөн республикари 5-мөш

самбль участникөсем те парамра юлмарөс, шукул ачисене концерт кәтартрөс. Тәл пулава вөслөнө май коллективсем пёр-пөрне сувенир-

пачө, фестиваль лауреачөн числә тивөсөнө сөнес илчө. Дипломпа пөрлех коллектив юбилей фестивалөн «Ника» статүткине те тивөсрө (сән үкерчөкөсөнчө).

Ку вәл коллектив лауреат ятне тивөсөнө виссөмөш «Путене» фестивалө. Унта 25 участник. Кәсал вөсем валли сөнө костюмсөм

гала-концерт финалне хутихәнчө. Вәл Элөкре майән 20-мөшөнчө ирттрө. Ансамбле Чаваш Республикин тава тивөслө ёсчөнө В.А. Романов ертсе пырат.

Республикари фестиваль программи пуян пулчө. «Ярапа» ансамбль участникөсене майән 19-мөшөнчө Хөрлө Чутай районөнчи Питөркасинчи вәтам шукулта вярнастарчөс. Пурне те кәмәллән көтсе илчөс. Ан-

сем пачөс.

Сав кунах «Ярапа» ансамбль Хөрлө Чутайра уяв концертчө кәтартрө.

Төпөр кунне, майән 20-мөшөнчө, коллективсем колоннаөсемпе Элөке сул тытрөс. Унта 11 сөхөтөре гала-концерт пусланчө. Гала-концерта республикари 40 коллектив хутихәнчө. Ачасен «Ярапа» фольклор ансамблө хайөн пултарулахне пур енлөн кәтартсө

сөлесө хатөрленө. Малашне те сөнө ситөнүсөм тумашанәс пур.

В. РОМАНОВ,
«Ярапа» ансамбль ертүси.

Конкурс

Налук тематикипе

2006 сүлхи март уйәхөнчө Федералла налук службин Чаваш Республикинчи управленийө ЧР Вөрентү тата сәмрәксөн политикин министрствини, Чаваш Республикинчи налук органөсен ёсчөнөсөн профсоюзө пулашнине республикари шукулсөнчи 9-11-мөш классөне вөрөнөкөнөсөм валли сочинөнисен конкурсне ирттерөсси пирки район хәсәтөнчө те пөлтөрнөчө. Висө тема сөннө унта хутихәнәкәсөнө. Кусем вөсем: «Налуксем түлесөи - Таван сөршывшән тарәшәсси», «Эпө - пулас налук түлекөн» тата «Налук инспекторө пулма шутлатәп».

Конкурс никама та айккинчө тарәтса хәварман. Унта хутихәнәкәмәл тунисөм сахал мар пулнә. Управление Чаваш Республикинчи хуласөмпе районсөнчөн 125 сочинөни килнө.

Муркаш районөнчө вөрөнөкөнөсөм те айккинчө юлман. Муркаш, Атапай, Оринин, Калайкасси шукулсөнчө вөрөнөкөнөсөм конкурса хайсен ёсчөсене тарәтнә.

Сөнтөрүсөсөнчөн пөри Етөрне хулинчө 3-мөш номерлө вәтам шукулта вөрөнөкөн Анастасия Мурзина пулса тәна. Федералла налук службин Чаваш Республикинчи управленийөн ертүси А.А. Дөргәвөс майән 24-мөшөнчө сөнтөрүсөсөне дипломөсөмпе парнесөм панә, учительсөне ситөнөкөн әрәва налук йитәвөсөмпе тивөслө воспитани панәшән тав тунә.

Етөрне, Муркаш тата Хөрлө Чутай районөсөнчөн тарәтнә конкурс материалөсөне те пөтөмтөленчө. Майән 25-мөшөнчө вөсөн авторөсөсөне налук службин Чаваш Республикинчи районөсөм хушинчи 6-мөш номерлө инспекцийөн дипломөсөмпе тата парнисөмпе наградәланә.

Е. АРСЕНТЬЕВА,
налук службин Чаваш Республикинчи районөсөм хушинчи 6-мөш номерлө инспекцийөн налук түлекөнөсөмпе ёслөкөн тата вөсене регистрацилес, учета илес енёпе ёслөкөн пайен пусләхө.

Сөмө планламалли кабинетри каласусөм

Сөе юлассине планласси

Сөмө сәвәрәс йитү хәсан та пулин пурин умне те тухса тарать. Мәшәрөсөм пөрлөшнө май хайсен сөмөи сирөп, юрату вара өмөрлөх төсе шанасцө. Ытларәх чухнө сынсөм юратса пөрлөшөсцө пёр-пөринпө. Пөрлө пөр суртра пуранас, пурнаёс пөрлө йөркөлесе пырас, савәнәшпа хуйхисуйхинө пөрлө пайлас, ачасөм суратса пәхса үстөрөс шухәш-туйәмсөм те унпа сыхәннә.

Сөе юлнә тапхәрпа ача сурални кашни сөмөшөнөх пурнаёсри пәллә самант пулса тарать. Суралакан ачасөн сывләхө вара ытларәх чухнө ашө-амәшө сывә пулнине, сөе юлассин тап-

хәрнө төрөс хатөрленнине сыхәннә. Сөе юлнин тапхәрө йөркөллө ирттөр, сывә ача суралтәр тесөн малтан мөн тумалла-ха?

Хөрарәмән сөе юлнин тапхәрөнчө (280 кунә пырат вәл) уйрәм критикалла самантсөм пуласцө. Кун сүти курма хатөрленөкөн ачашән вөсем пысак пөлтөрөшлө пулса тарәсцө. Кусөм вөсөм хырәмләхри төвө матка стөнки сөмне сирөплөннө, сурхах тата төвө органөсөм йөркөлөннө тапхәрөсөм. Ку вәхәтра вөсөтөсөн ылмәшәвө үсет тата пулас ача хәвәрт аталанать. Мәшәрөсөн сывләхө чиперөх пулсан та, кун пөк чухнө сөе юлнине планланә

май вөсөм уйрәм самантсөм сөне пысак тимлөх уйәрни кирлө.

Хальхи медицинара «пироконцепциллө медицина» төкөн әнлав пур. Ку вәл төрлө мөропрятисен пөтөм системи. Вөсөн төллөвө - ар органөсөне тата пулас ачана аталанма чи лайәх условисөм туса параси.

Төрөссөмпе вара ку мөропрятисөне сөе ютихчөн 3-4 уйәх малтанәх тытанмалла. Акә, хәш-пөр сөнүсөм:

1. Сывә пурнаёс йөркинө тытма пыма тарәшәр - эрөх ёсмөсөр тата пирус туртмәсәр пурәнсан лайәхрәх.

2. Сөе юласран таблетка-сөм ситөтөр пулсан, вөсөмпе

усә курма пәрахмалла. Врачпа канәшләмасәр төрлө эмөлсөм сөмө кирлө мар.

3. Рентген төпчөвөсөм төлөшпө уйрәмах асәрханулах кирлө. Сәмрәк хөрарәмсөн сөе ютихчөн 2 уйәх малтанәх рентген төпчөвөпө усә курмалла мар.

4. Хәвәрән сывләхәра сыхләр! Сынсөм йышлә сүрөкөн вярәнсенчө мөн чухлө сахалрах пулатәр, төрлө инфөкци чирөсөмпе чирлөсси савән чухлө пөчөкрөх.

5. Хәвәрә канлө те ләпкә тытма тарәшәр. Эсир питө пысак пөлтөрөшлө ёс пурнаёслама хатөрленөтөр вөтәха. Стрөс вара сирөн пулас ачана сиен кәна күрө.

6. Хәвәрән ёс-хөле тишкөрсө тухәр: пулас ача сывләхөшөн сиенлине нимөн те тумастәр-и?

Сакән пөк хайлав пур. Пөр хөрарәм әсчәх патне пынә та сәлла йитнә: «Манән халө кәна ача суралчө. Вәл хитрө те әслә, сывә та төлөйлө үстөр тесөн мөн тумалла-ха?» Әсчәх хуравланә: «Эсө тәхәр уйәх кая юлнә ёнтө».

Пөтөмөшлө сывләхпа харпәр хайне мөнле туйни сөне сөс тимлөх уйәрни ситөлөксөр. Сөе юлассин тапхәрнө мөнле кәмәл-туйәмсөмпе көтсе илни те пысак пөлтөрөшлө.

Юлашки сүлсөнчө сөршывра ачасөм сураласи чакса пырат. Рәсфөйре халө сөмөсөн висө пайөн-

чөн иккөшөнчө пөршөр ача анчәх. Сөршыв, общөство сөнөлсө пыма вара 100 сүн пусне 210 ача суралмалла. Апла пулсан сөмөсөнчө 2-3 ача пулмалла.

Юлашки вәхәтра ку төлөшпө патшаләх татәклә утәмсөм тумә паләртат. РФ Президентчө В.В. Путин хайөн Федераци Пухәвнө янә Сыврәвөнчө демографи лару-тарәвнө лайәхлатма конкретлә мөрасөм йышәнма сөнчө. Сәмрәк сөмөсөне ытларәх тимлөх уйәрма пушәнасцө. Апла пулсан сөмөсөнчө ачасөн йышө үсөссө те шанма пулат.

И. ЕРЕМЕЕВА,
районти тәп больницән сөмө планламалли кабинетән акушерки.